

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

56. de Inductione

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

tim omnes facilius ducamur exemplis, quam verbis, quibus ad incitamenta virtutis adduntur stimuli non mediocres.

Hom. 2. de Spect. Quemadmodam enim, ut ait D. Hieron. si qui laborant oculis, spongiis, ac vestium cyaneo calore pannos tenentes, frequenter in ea intueantur; ex eo colore nonnullum capiunt morbi leuamen: sic qui hominis clementissimi, & humanissimi imaginem præ oculis habent, & in hac assidue oculos defigas, etiam si millies abundet ira mentis oculum perturbans, ad hoc virtutis exemplar respiciens, perfectam consequeris sanitatem, puramque animi philosophiam, ac tranquillitatem.

Ex quo profecto apparet exempli magni esse æstimanda.

Colliguntur autem, vel à pari, vel à maiori ad minus, vel quod frequentissimum est, à minori ad maius. A pari sic vsus est Seneca:

Bona mens omnibus patet: omnes ad hoc sumus nobiles. Nec rejicit quenquam Philosophia, nec eligit: omnibus licet. Patricius, Socrates non fuit. Cleantes, aquam traxit, & rigando hortulo locauit manus: Platonem non accepit nobilem Philosophia, sed fecit. Quid est, quare desperes te posse fieri parem? Omnes hi maiores tui sunt, si te illis geris dignum. Item. Cæterum si propterea Liber, Deus, quod vitem demonstrauit, malè cum Lucullo actum est, qui primus Cerasa ex Ponto Italiæ promulgauit, qui non est propterea consecratus, ut nouæ frugis auctor, quia inuentor, & ostensor.

Tertul. in Apoc. 6. II.

Pergit, & insectatur Ethnicos, qui non in pari honore cum Dijs posuerint, qui nequam factis erant inferiores. Quis ergo damnatus, quorum Collegas adoratis? quot potiores viros apud inferos reliquistis? Aliquem de sapientia Socratem, de iustitia Aristidem, de militia Themistoclem, de sublimitate Alexandrum, de felicitate Polycratem, de copia Cræsum, de eloquentia Demosthenem. Quis ex illis Dijs vestris grauior, & sapientior Catone? iustior, & militarior Scipione? quis sublimior Pompeio? felicior Sylla? copiosior Crasso? eloquentior Tullio? Ad summam concludit, a quæ Deos illos, ac cæteros assumendos.

Cic. pro Milian. Ducuntur à maiori, cum ostendimus, aut licere nobis parua, cum aequalibus nostris maiora permilla sunt, aut posse pati, vel facere

quidpiam leuius, qui grauius antea gesserunt, & similia, qualia sunt ista:

Noli tam esse iniustus, ut cum tui fontes, vel inimicis tuis pateant, nostros riuulos etiam amicis putes clausos esse oportere.

Pro Mil.

Ad hunc ipsum locum pertinent oratoriarum gradationes, vt:

Neque verò se populo solum tradidit, sed etiam Senatui, neque Senatui modò, sed etiã præsidij publicis, neque ijs solum, verum etiam eius potestati, &c.

Sed videndum est, vt quæ comparantur, eiusdem sint generis, neque enim qui potest grauiissime, copiosissimeque de omni re disserere, idèd dicitur posse natare, cum sit quidpiam in natura rei minus.

Frequentiora sunt, quæ à minori ad maius ducuntur argumenta. Sic Lactantius à sphaera Archimedis, Dei prouidentiam probat.

Lact. l. 5. de origin. err. c. 5.

An Archimedes Siculus, concauo arcu similitudinem mundi, ac figuram potuit machinari, in quo ita solem, & lunam composuit, vt inæquales motus, & caelestibus similes, conuersionibus singulis, quasi diebus efficerent, & non modò accessus solis, & recessus, vel incrementa diminutionesque Lunæ, verum etiam stellarum, vel errantium, vel vagarum dispares cursus, orbis ille dum vertitur, exhiberet: Deus ergo illa vera non potuit machinari, & efficere, quæ potuit solertia hominis imitatione simulare?

Quo in genere est illud Ciceronis maxime figuratum.

Quod enim frerum? quem Euripum: tot motus, tantas, tam varias putatis habere agitationes fluctuum, quantas perturbationes, & quantos astus habet ratio comitiorum?

Et Demosthenes nefarium esse probat Androtionis nomen in sacris vasis inscribi, quod ne in templum quidem eum ingredi, ob flagitia, & libidines leges sinant:

Καὶ οὐ τὸ σῶμα ἢ τὰ ἡρώεα, ἀλλὰ τὸ ὄνομα ἐν τοῖς ἱεροῖς, ἐπὶ τῷ φιάλῳ ἐπιγεγραμμένον ἐστίν;

De inductione.

CAPVT LVI.

Inductio, quæ ab Aristotele ἐπαγωγή nominatur, locupletissimum est similitudinis genus, in quo varia similia coarceruari ad aliquam

Bb ; pro-

propositionem colligendam solent; vt

Sen. epi. 51.

Effeminat animos amœnitas nimia: nec dubiè aliquid ad corrumpendum vigorem potest regio. Quamlibet viam patiuntur iumenta, quorum durata in aspero vngula est. In molli palustri que pascuo saginata, cito subteruntur, & fortior miles ex contagioso venit; segnis est vrbanus, & verna. Nullum laborem recusant manus, quæ ad arma ab aratro transferuntur; in primo deficit puluere ille vnctus, & nitidus.

Quorum tot similia tam acurè vibrata? nisi illud colligat: *senior loci disciplina firmat ingenium.*

Inductio igitur, vt vides, à parabola, & exemplis non differt, nisi quòd illa vno duntaxat claudi, hæc non nisi multis similibus perfici, comprehendique potest. Alio qui parabolas tum naturales, tum morales, & omnis generis exempla complectitur.

Hæc ad confirmandam resurrectionem ex natura ducta sunt.

Tert. Apol. 6148.

Lux quotidie interfecta resplendet, & tenebræ pari vice decedendo succedunt. Sydera defuncta viuescunt, tempora vbi finiuntur incipiunt, fructus consummantur, & redeunt. Certè, semina non nisi corrupta, & dissoluta, fecundius surgunt. Omnia pereundo seruatur, omnia de interitu reformantur.

Pulcherrima inductio per vngulas. Tertul in Apol. c. 12.

Hæc quæ sequitur, artificiosè per *vngulas* collecta, in qua ostendit omnia, quæ in Christianos exercentur supplicia, in idola ab ipsis Ethnicis vsurpari, *Crucibus, & stipitibus impositis Christianos*, quod simulachrum non prius argilla deformat, Crucis, & stipiti superstructa? In patibulo primum corpus Dei vestri dedicatur. Vngulis deraditis latera Christianorum; At in Deos vestros per omnia membra validius incumbat ascia, & runcina, & scobina. Ceruices ponimus; ante plumbum, & glutinum, & gomphos, sine capite sunt Dij vestri. Ad bestias impellimur, certè quas, Libero, & Cybelæ, & Cælesti applicatis. Ignibus vrimum, hoc & illi à prima quidem massa. In metalla damnatur: inde censentur Dij vestri. In insulas relegamur: solet & in insula aliquis Deus vester, aut nasci, aut mori. Concludit tandem, si per hæc constat diuinitas aliqua; ergo cum qui puniuntur, consecrantur, & numina erunt dicenda supplicia.

D. Aug.

Aliæ sunt morales, & valde populares, qualis est ista D. Augustini.

Longam cœnam malam nemo vult habere,

nec ferre. Longam vitam malam penè omnes volunt habere, vtique, si grande est quod viuimus; bonum sit omnium grande. Quid enim vis malè, dic mihi? puto nihil in omnibus actionibus, cogitationibus, cupiditatibus, nihil malè vis, terram malam non vis, legem malam non vis vtique, sed bonam; bonam arborem vis, equum bonum, seruum bonum, amicum bonum, filium bonum, vxorè bonam. Et quid hæc magna, quoniam quidem ipsam vestem malam non vis habere, sed bonam. Postremò caligam non vis habere nisi bonam. Aut da mihi aliquid te velle, quod malum est, solam animam vis habere malam. Quid te offendisti? quid de te tu ipse meruisti, non vis esse malum, nisi te solum?

Ex eo vult concludere, eum bonum esse oportere, qui omnia bona appetit.

Planè ista, quæ contortius vibrantur, multum habent *rogationis*, & ad probandum quidpiam efficacissimæ sunt. Quæ longius trahuntur, in rebus præcipuè notis, & communibus, tædio sunt obnoxia.

Frequentes sunt apud Ciceronem, & Demosthenè exemplorum inductiones, in quibus hæc temperies seruanda est, vt si fuerint nota, & communia, quam celerimè iudicatis aliquando solis nominibus expediantur: sin habent aliquid melioris notæ, trahenda erunt longiusculè, quod tamen sine aurium satietate fieri velim. Vide quibus acuminibus ista vibretur apud Senecam, pro sepeliendo sui homicida.

Omnibus natura sepulturam dedit. Naufragos idem fluctus, qui expulit, sepelitis; suffixorum corpora crucibus in sepulturam suam deflunt. Eos qui viui vruntur, pœna funerat. Irascere interfectori, sed miserere interfecti.

De rectoru su similitudinè, & varia eius tractatione.

CAPVT LVII.

Primò cauendum est, ne similitum grata, quæ solet esse popularibus præsertim auribus, illecebra, in nimiam fecunditatem luxuriet.

Vidi ego aliquas huius temporis scriptorum orationes referatas similibus tam crebris, vt imagines ipsæ impedimento essent, quominus res discerni mentis oculis, atque inter-

Festina inductio & qua multa habet in se, aut in aliis.

Sen. cont. 1.3. c. 4.

Vitanda similitum luxuriet.